

TOPLUM MÜZELERİ VE ZİYARETÇİ ÇEŞİTLİLİĞİNİ ARTTIRMAYA YÖNELİK POLİTİKALAR: MARSİLYA AVRUPA VE AKDENİZ MEDENİYETLERİ MÜZESİ (MUCEM) ÖRNEĞİ

Bahar AYKAN*

Özet

Kolonyal dönemde Batı-dışı kültürleri sergilemek amacıyla kurulan Avrupa'daki etnografya müzelerinde 1980'lerden sonra baş gösteren kimlik krizi, Fransa'daki birçok etnografya müzesinin toplum müzesi olarak yeniden işlevlendirilmesine neden olmuştur. 2013 yılında Marsilya'da açılan Avrupa ve Akdeniz Medeniyetleri Müzesi (*Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée, MuCEM*) de bu trendin parçasıdır. Bu makale, "toplum müzesi" (musée de société) olarak katılımcı ve kapsayıcı bir müzecilik anlayışıyla yenilenen MuCEM'in ziyaretçi çeşitliliğini arttırmaya yönelik politikalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Müze çalışanlarıyla derinlemesine mülakatlar, müze ortamlarında katılımcı gözlem ve ziyaretçi defterlerinin analizine dayanan bu çalışma, özellikle müzeyi bir "yüksek kültür" kurumu olarak algıladığından dolayı MuCEM'i ziyaret etmeyen kesimlerle diyalog kurmak için geliştirilen stratejilere ve programlara odaklanacaktır. 1980'lerden sonra ivme kazanan yeni müzecilik hareketi ile birçok müze ziyaretçi odaklı anlayışlar benimsemiş ve sosyo-ekonomik durum, kültürel geçmiş, yaş ve eğitim durumu açısından çeşitli kitlelere ulaşabilmek için politikalar üretmeye başlamıştır. MuCEM örneğinin gösterdiği gibi, bu yeni müze hareketinin uzantısı olarak ortaya çıkan ve dolayısıyla toplumun farklı kesimleri arasında kültürel diyalog ve etkileşime öncelik veren toplum müzeleri bağlamında ziyaretçi çeşitliliğini sağlamak temel bir kurumsal politika haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplum müzesi, Kapsayıcı müze, Ziyaretçi odaklı yaklaşımlar, Ziyaretçi çeşitliliği, MuCEM

SOCIETY MUSEUMS AND POLICIES TOWARDS INCREASING VISITOR DIVERSITY: THE CASE OF THE MUSEUM OF EUROPEAN AND MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS (MUCEM)

Abstract

Following the 1980s, there has been a crisis in the ethnography museums in Europe, which were established during the colonial period to exhibit non-Western cultures. In the context of France, this crisis led to the transformation of several ethnography museums into society museums (musée de société). The Museum of European and Mediterranean Civilizations (*Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée, MuCEM*) that opened in Marseille in 2013 is also part of this trend. This article aims to examine the policies of MuCEM to increase its visitor diversity in the context of its renewed participatory and inclusive museum approach as a society museum. Drawing on in-depth interviews with the museum personnel, participatory observation in museum settings and analysis of visitor books, this study will focus particularly on the strategies and programs developed

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aykanbahar@gmail.com

to communicate with those who do not visit MuCEM because they perceive the museum as an institution of “high culture.” With the new museum movement that gained momentum after the 1980s, many museums have adopted visitor-oriented approaches and begun to produce policies to reach different segments of society in terms of socio-economic status, cultural background, age, and educational status. As the MuCEM example demonstrates, in the context of society museums, which have emerged as an aspect of this new museum movement and thus prioritize cultural dialogue and collaboration among different segments of society, ensuring visitor diversity becomes a fundamental institutional policy.

Keywords: Society museum, Inclusive museum, Visitor-oriented approaches, Visitor diversity, MuCEM

Giriş

Avrupa ve Akdeniz Medeniyetleri Müzesi (Le Musée des Civilisations de l’Europe et de la Méditerranée, MuCEM) 2013’te Fransa’nın Marsilya kentinde açıldı. Kent merkezinde, Eski Liman’ın girişindeki denize nazır konumu; ulusal anıt statüsündeki tarihi Saint Jean Kalesi ile ünlü mimar Rudy Ricciotti’nin tasarladığı yeni J4 binasını birleştiren özgün mimarisi; iddialı sanatsal ve kültürel programı; ve Marsilya’nın son dönemlerde yükselen turizm potansiyeli gibi faktörlerin bir araya gelmesiyle MuCEM’in popülaritesi süratle arttı (Fotoğraf: 1). Açılmasından sonraki ilk sekiz ayda yaklaşık iki milyon kişi tarafından ziyaret edilen müze (Chevallier, 2014, s.100), 2013’ten bugüne 8 milyondan fazla ziyaretçiyi ağırladı (MuCEM, 2018a).

Fotoğraf: 1 Saint Jean Kalesi ve J4 binasının uzaktan görünümü, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 01.07.2017).

MuCEM, Fransa’nın Paris dışında kurulan ilk büyük ulusal müzesidir. Yaklaşık 35 bin metrekarelik bir alana kurulan müze kompleksi 191 milyon avroya mal olmuştur (Moore, 2013). MuCEM, uzun bir köprü ile birbirine bağlanan Saint Jean Kalesi ve J4 binasından oluşur (Fotoğraf 2).¹ Saint

¹ MuCEM’in koleksiyonu müze kompleksinin dışında, Friche Belle de Mai semtinde bulunan Koruma ve Araştırma Merkezi’nde, muhafaza edilir. Ayın belli günlerinde ziyaretçilere açık olan bu merkez, müze çalışanlarının rehberliğinde gezilebilir.

Jean Kalesi'nin bulunduğu alanda yapılaşma milattan sonra 6. yüzyılda başlamıştır. Ortaçağ'da Kral René Kulesi gibi savunma amaçlı binalar eklenmiş ve XIV. Louis döneminde yapılan ilavelerle son halini almıştır (Lasnier, 2013, s.45). İkinci Dünya Savaşı sırasında oldukça zarar gören ve 1980'lerde kısmi olarak onarılan kale, MuCEM'in açılmasından önce ziyaretçilere kapalıydı. Müzenin kurulması kararının ardından kale ve 15 bin metrekarelik bahçe alanı büyük çaplı bir renovasyon geçirdi (Bonnetoy, 2013, s.25). Müzenin bu kısmında üç sergi salonu, bir kafe, yürüyüş yolları, dinlenme alanları ve açık hava etkinlikleri için tasarlanmış alanlar yer alır (Fotoğraf 3 - 4). On beş bin metrekarelik iki katlı J4 binasının dış cephesi, neme ve deniz suyuna dayanıklı lifli beton denilen özel bir beton türünden yapılmıştır (Lasnier, 2013, s. 40). Bu betonun dantel formunda kullanılması binaya özgün bir estetik ve mimari karakter kazandırmaktadır. J4 binasında üç sergi salonu, çocuk ve medya merkezleri, müze çalışanlarının ofisleri, toplantı salonları, kitapçı, restoran ve kafeler bulunur. J4 binasının şehrin ve Akdeniz'in panoramik manzarasını sunan bir terası da vardır (Fotoğraf 5 - 6).

Fotoğraf 2: J4 binası ve onu Saint Jean Kalesine bağlayan köprü, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 28.05.2016).

Aslında MuCEM tam anlamıyla yeni bir müze değildir. 2005 yılında ziyaretçi sayısının azlığı nedeniyle kapatılan Paris'teki Ulusal Halk Sanatları ve Gelenekleri Müzesi'nin (Musée National des Arts et Traditions Populaires, MNATP) küllerinden doğmuştur (Chevallier, 2014). 1937 yılında kurulan bu etnografya müzesinin geleneksel Fransız el sanatları, tarım aletleri, kostümleri, ev mobilyaları ve endüstriyel aletlerinden oluşan tüm koleksiyonu MuCEM'e aktarılmıştır. İlk açıldığında bu koleksiyon, MuCEM'in koleksiyonun yaklaşık dörtte üçünü oluşturuyordu (Morel, 2013, s. 48).² Ancak MuCEM hem kapsam hem de misyon bakımından MNATP'den oldukça farklı bir müze olarak tasarlanmıştır.

² Ayrıca, Paris'te bulunan ve 2015 yılında köklü bir renovasyon geçirerek açılan yeni Musée de l'Homme'un Avrupa etnografyası koleksiyonu da MuCEM'e aktarılmıştır. Koruma ve Araştırma Merkezi'nin 2000 yılından itibaren yürüttüğü çalışmalarla MuCEM'in koleksiyonu tüm Akdeniz havzasını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (MuCEM, 2018b). Irkçı sınıflandırmaları dolayısıyla ciddi eleştirilere maruz kalan Musée de l'Homme'un yenilenme süreci hakkında daha fazla bilgi için, bkz. Parent, 2016; Schlanger, 2018.

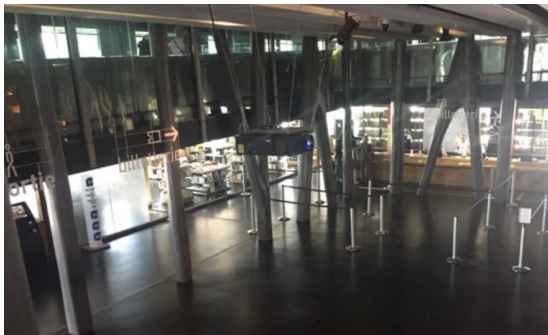
Fotoğraf 3: Saint Jean Kalesi'nin açık alanları,
(Fotoğraf: Bahar Aykan, 01.07.2017).

Fotoğraf 4: Saint Jean Kalesi'nin açık alanları,
(Fotoğraf: Bahar Aykan, 01.07.2017).

MuCEM'in kurulma çalışmaları, MNATP'nin eski direktörü küratör Michel Colardelle'in inisiyatifinde başlatıldı. MNATP'nin ziyaretçi sayısındaki dramatik düşüşü post-kolonyal dönemde etnografya müzelerine olan ilginin azalmasına bağlayan Colardelle, müzenin radikal bir değişime ihtiyacı olduğuna inanıyordu. Ona göre, MNATP'nin Fransız kültürü ya da kültürel mirasını sergilemeye yönelik bir müzeden, Avrupa kültürleri arasındaki etkileşim ve alışverişe odaklanan yeni bir müzeye dönüşmesi ve bu amaçla müzenin başkent Paris dışına taşınması gerekiyordu. 1999 yılında bu müzeyi inşa edecek bir şehir ararken Marsilya'yı ziyaret etti. O zamanlar Saint Jean Kalesi ziyaretçilere kapalı durumdaydı. Bunu bir fırsat olarak gören Colardelle, yeni müzenin kaleyi de kapsayan Akdeniz kıyısındaki alana kurulması için bölge ve eyalet yetkilileri ile temasa geçti (Mazé, 2013). 2000 yılında Fransız Kültür Bakanlığı'nın MNATP'nin Marsilya'ya taşınmasını öngören teklifi onaylamasıyla MuCEM'in kurulma süreci başlamış oldu (Chevallier, 2014, s. 100). MuCEM Araştırma ve Geliştirme Departmanı'ndan sorumlu Denis Chevallier'ye göre müzenin Marsilya'da kurulması ilgi alanının Akdeniz Havzası'na genişlemesine neden oldu:

“2000 yılında Kültür Bakanlığı'ndan müzenin Marsilya'ya kurulması kararı geldiğinde, Akdeniz'in sadece Avrupa yakasına odaklanılmasının mümkün olmayacağını söylediler; çünkü Marsilya Akdeniz'in diğer tarafına bakan bir liman. Dolayısıyla müzenin Marsilya'ya taşınması ile kapsamı da doğal olarak tüm Akdeniz'e genişletildi” (Denis Chevallier, 01.07.2016).

Fotoğraf 5: J4 binasının giriş katı ve terası,
(Fotoğraf: Bahar Aykan, 11.08.2017).

Fotoğraf 6: J4 binasının giriş katı ve terası,
(Fotoğraf: Bahar Aykan, 11.08.2017).

Etnografya müzesi olarak değil, “toplum müzesi” (musée de société) olarak açılan bu yeni müzenin kültürel misyonu da MNATP'den oldukça farklıdır. Toplum müzesi, 1980'lerin sonlarında kapsayıcı kültürel miras kurumlarına atıfta bulunularak ortaya çıkan Quebec, Kanada asıllı yeni müzecilik düşünce ve uygulamasının bir ürünüdür (Bernier ve Courville, 2016). 1988'de Quebec şehrinde

açılan Musées de la Civilisation kompleksi bu türün ilk örneği olarak anılır. Toplum müzesi obje yerine insan odaklı bir anlayışı benimser (Deloche, 2010). MuCEM de bu bağlamda geleneksel etnografya müzesi uygulamalarının ötesine geçerek kültürel çeşitliliğin ve kültürlerarası alışverişin aktif bir temsilcisi olmayı amaçlar. MuCEM’in Akdeniz Galerisi’ndeki (Galerie de la Méditerranée) yarı-kalıcı sergisi, Akdeniz ve Avrupa kültürlerinin ortaklıkları, farklılıkları ve Antik dönemden günümüze birbirleri ile etkileşimlerine odaklanır. Müzede ayrıca her yıl aynı temalar üzerinde duran en az dört geçici sergi düzenlenir. Sadece bir müze değil, bir kültür merkezi olarak hizmet vermeyi amaçlayan MuCEM, birçok konferans, seminer, film ve belgesel gösterimi, festival, konser ve dans gösterisine de ev sahipliği yapmaktadır. MUCEM açıldığında müzenin internet sitesinde, tanıtıcı broşürlerinde ve MuCEM’i tanıtan diğer internet sitelerinde sıklıkla yer alan şu alıntı yeni kurumun ruhunu yansıtmaktadır:

“Daha önce hiçbir müze tamamen ve sadece Akdeniz kültürlerine adanmamıştı ... Doğrudan açık denize bakan MuCEM’in konumu, Akdeniz’in ufkunu yeniden tanımlayarak iki kıyısını birleştiriyor ... MuCEM bir müzeden fazlası, bir kültür merkezidir. Ortak tarihimize ışık tutmak, medeniyetlerin diyalogunu anlamak, karşılaşılan zorlukları açıklamak, bunları çağdaş olaylara uygulamak ve yeni bir kamusal alan şekillendirmek suretiyle Akdeniz’i bir açıklık ve paylaşım yeri olarak görmenin yeni yoludur...” (Musées Méditerranée, 2018).

Bu makale, MuCEM’in toplum müzesi olarak yeniden işlevlendirilerek çok kültürlü ve kimlikli bir yapıya dönüşmesi bağlamında ziyaretçi profilini çeşitlendirmeye, yani sosyo-ekonomik durum, kültürel geçmiş, yaş ve eğitim durumu açısından farklı demografik özelliklere sahip kitlelere hitap edebilmeye, yönelik politikalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın saha araştırması 2016 ve 2017 yılları arasında MuCEM’de gerçekleştirilen ve müze çalışanları ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar, müze ortamlarında katılımcı gözlem ve ziyaretçi defterlerinin analizlerini içeren saha araştırması verilerine dayanmaktadır.³ Makalenin bir sonraki bölümünde toplum müzesi kavramı tanıtarak, post-kolonyal dünyada etnografya müzelerinin değişen toplumsal rolü ve bu bağlamda MuCEM’in yeni ziyaretçi politikası tartışılacaktır. Daha sonraki bölümde ise MuCEM’in toplum müzesi kimliği dolayısıyla ziyaretçi çeşitliliğini artırmak için geliştirilen stratejiler ve uygulanan projeler ele alınacaktır.

MuCEM: Etnografya Müzesinden Toplum Müzesine

Kolonyal dönemde özellikle Batı-dışı “egzotik” ya da “öteki” toplumların kültürel objelerini sergilemek amacıyla kurulan Avrupa’daki etnografya müzelerinde, 1980’lerden sonra ciddi bir kimlik krizi baş gösterdi. Avrupa’nın diğer kıtalar üzerinde hakimiyet kurduğu bir dönemde inşa edilmiş olan ve asimetrik güç ilişkilerini simgeleyen bu kurumların postkolonyal dünyadaki yeri oldukça problemli bulunmaya başladı (Boursiquot, 2014, s.63). Bazı etnografya müzeleri kapatıldı ve koleksiyonları yeni müzelere aktarıldı; bazıları da çağdaş sanat müzelerine ya da çok kültürlü merkezlere dönüştürüldü (Shatanawi, 2009, s.369). Post-kolonyal eleştiri ve çok kültürlülük tartışmaları çerçevesinde yeniden yapılandırılan bu kurumlar geliştirdikleri kültür politikaları bağlamında etnografya müzelerinden radikal bir biçimde farklıdır. Mazé, Poulard ve Ventura bu durumu “egzotik” etnografya müzelerinin post-kolonyal uyanışı olarak kavramsallaştırır:

³ Araştırma dahilinde müze müdürü ve farklı departmanlardan (Kültürel ve Uluslararası İlişkiler; Araştırma ve Geliştirme, Halkla İlişkiler; Araştırma ve Uluslararası İlişkiler ve Koleksiyonlar) toplam 11 yönetici ve çalışanı ile 16 yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Kırk beş dakika ile iki buçuk saat arasında süren ve Fransızca ya da İngilizce gerçekleştirilen bu mülakatlar yazar tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. MuCEM tarafından düzenlenen yarı-kalıcı ve geçici sergilere ve birçok kültürel aktiviteye (konferans, konser, sinema ve belgesel gösterimi, seminer ve söyleşi) katılımcı gözlem yöntemi ile dahil olunmuş ve ziyaretçilerle sohbet niteliğinde görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca MuCEM’in iki geçici sergisinin (Cezayir’de Üretilmiştir: Bir Bölgenin Soyağacı ve Babil’den Sonra Tercüme Et) ve yarı-kalıcı sergisinin (2014 ve 2015 yıllarına ait) ziyaretçi defterleri taranarak ziyaretçi notları analiz edilmiştir. Araştırmaya zaman ayırarak destek veren MuCEM çalışanları ve ziyaretçilerine teşekkür ederim.

“Mevcut post-kolonyalizm, Avrupalılaşıma ya da küreselleşme süreçleri ile tamamen uyumlu olan yeni müze modeli aracılığıyla, ülkeler sadece yerel ya da ulusal değil, daha ziyade kültürlerarası ve kozmopolit olan, kapsamlı bir ‘kimlik’ anlayışı benimsemeye başladılar. 1980’lerin başında yenilenen Neuchâtel, İsviçre’deki Etnografya Müzesi, sözde ‘egzotik’ müzelerin postkolonyal uyanışının öncüsü olarak kabul edilir. O zamandan beri birçok benzer proje üretildi. Bunlar arasında 2001 yılında kapatılan Cenevre’deki Esplanade des Mondes Etnografya Müzesi; 2004 yılında açılan Göteborg’daki Dünya Kültürleri Ulusal Müzesi; 2006 yılında Paris’te açılan Quai Branly Müzesi; 2007 yılında inşasına başlanan Lyon’daki Musée des Confluences antropoloji müzesi sayılabilir. Ayrıca, Berlin’deki Avrupa Kültürleri Müzesi (Museum Europäischer Kulturen) örneğinde olduğu gibi, popüler sanat ve gelenekler, folklor veya Volkskunde müzeleri de farklı kültürlerle ya da Avrupa uygarlıklarına adanmış müzelere dönüşmüştür. Evrenselci ideolojiyi, rölativizmin retoriklerini ve yeni kültürel çeşitlilik standardını somutlaştırmaya çalışan bu projelerin amacı, etnomerkezcilik ile mücadele etmek ve kozmopolitizmi savunmaktır” (Mazé, Poulard ve Ventura, 2015, s. 34-35.)

Fransa ölçeğinde bu postkolonyal uyanış etnografya müzelerinin toplum müzelerine dönüştürülmesi süreçlerinde kendini gösterdi. 1970’lerin sonunda Quebec, Kanada’da kullanılmaya başlanan bu kavram, güzel sanat eserleri yerine gündelik objelere odaklanan ve monografik değil tematik sergiler düzenleyen çeşitli müzeleri aynı kategori altında topladı (MuCEM, 2018c). 1990’lardan sonra bu kavramın Fransa’da da popülerlik kazanmasıyla birçok etnografya, popüler sanat ve gelenekler, etnoloji ve antropoloji müzesi toplum müzesi olarak yeniden sınıflandırıldı (Drouguet, 2015, s. 25). Son dönemdeki büyük bütçeli toplum müzesi projeleri (2006 yılında Paris’te açılan Quai Branly müzesi; MuCEM; Lyon’da 2015 yılında açılan Musée des Confluences; ve kapsamlı bir renovasyondan geçirilerek 2015 yılında yeniden açılan Musée de l’Homme) bu kavramın Fransa’da popülerliğini koruduğunu göstermektedir.

Ancak bu değişim sadece kategorik bir yeniden yapılanma olarak düşünülmemelidir. Toplum müzeleri – etnografya müzelerinin geleneksel işlevleri olan – “belirli” kültürel gruplara ait somut öğeleri toplama, belgeleme ve sergilemeye yönelik değildir. Tematik bir yaklaşım benimseyen bu müzeler, sahip oldukları koleksiyon üzerinden değil, hitap ettikleri toplum ve topluluklar üzerinden tanımlanırlar (Deloche, 2010). Geçmiş ya da “öteki” kültürlerle değil, günümüz toplumlarının iletişimine ve toplumsal meselelerine odaklanırlar (MuCEM, 2018c). Kültürlerarası buluşma noktaları, kültürlerin birbirleriyle iletişime geçtiği yerler olarak tasarlanan toplum müzeleri, kültürel farklılıkları ele alış biçimi açısından da etnografya müzelerinden radikal biçimde farklıdır (Boursiquot, 2014, s. 63). Deloche’a (2010, s. 60) göre, toplum müzeleri kültürel çeşitliliği temel çıkış noktaları olarak alırken, kültürel farklılıkları estetikleştirmeden ve egzotikleştirmeden kaçınırlar.

Bir toplum müzesi olarak MuCEM de belirli kültürel öğeleri kataloglamak yerine kültürlerarası ilişkiler, etkileşimler ve alışverişin farklı biçimlerini araştırmayı ve pekiştirmeyi amaçlamaktadır (Chevallier, 2014, s. 102). MuCEM farklı kültürleri hiyerarşik bir sınıflandırmaya tabii tutmayan çoğulcu ve demokratik bir kimlik sergilemektedir. Michel Colardelle kolonyal dönemdeki “büyük Fransız medeniyeti” ve “diğer kültürler” ayrımını pekiştirmemek için müzenin isminin “Avrupa ve Akdeniz kültürleri” değil, “medeniyetleri” olmasına karar vermiştir (Lebovics, 2014, s. 294). Isnart’a (2012, s. 2) göre MuCEM’in Paris’te değil Marsilya’da kurulması, kolonyal dönemden beri varlığını sürdüren – ve Avrupa ve Akdeniz (ya da “Kuzey” ve “Güney”) kültürleri arasında hiyerarşik bir ilişki varsayan – düşüncenin kurumsal düzeyde değişiminin bir göstergesidir.

Katılımcı ve kapsayıcı bir müze ortamı oluşturmaya odaklanan MuCEM'in hedef kitlesi de bu prensip bağlamında belirlenmiştir. Kentin önemli turistik mekanları arasında yer alsa da MuCEM öncelikli olarak turistlere değil, Marsilya ve civarına (Provence-Alpes-Côte-d'Azur) yönelik hizmet vermeyi amaçlayan bir müzedir. Müze müdürü Jean-François Chougnat 2014 yılında bu göreve geldiğinde MuCEM'in turistlere değil yöre sakinlerine adanmış bir müze olması gerektiğini açıkça belirtmiştir (Schoubert, 2015). MuCEM'in Halkla İlişkiler Departmanı, ziyaretçilerin coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik profilleri hakkında yıllık araştırmalar yapan bağımsız araştırma şirketleri ile çalışmaktadır. Bu araştırma şirketlerinin verilerine bakıldığında MuCEM'in öncelikli olarak yerel kitlelere hitap eden bir müze olduğu görülmektedir.⁴ Müze açıldığından bu yana yıllık ziyaretçilerin yaklaşık %50'si Marsilya ve çevresinde ikamet etmektedir. MuCEM çalışanlarına göre Paris'teki ya da Fransa'nın diğer şehirlerindeki büyük ölçekli müzeler ile karşılaştırıldığında bu çok yüksek bir orandır. Ayrıca, MuCEM'in tekrar ziyaret oranı yaklaşık %60'dır. Halkla İlişkiler Departmanı Müdür Yardımcısı Julien Zimboulas'ın sözleriyle:

“MuCEM bir güzel sanatlar müzesi değil, bir toplum müzesidir. Bu yüzden daha açılmadan önce ziyaretçi odaklı bir anlayış benimsenmiş ve müzenin genel stratejilerine entegre edilmişti ... MUCEM'in Paris'ten Marsilya'ya taşınması ve toplum müzesi olarak açılması müzenin hedef kitlesini de etkiledi. Marsilya'da MuCEM'den önce büyük ölçekli bir müze yoktu ... Bu müze, en azından bizim burada düşündüğümüz şey budur, öncelikle Marsilya ve civarı sakinleri içindir ... Tabii ki yılın belli dönemlerinde, özellikle temmuz ve ağustos aylarında, yoğun olarak turistler tarafından ziyaret ediliyor. Ama kesinlikle turistlere yönelik bir müze değiliz ... İlk açıldığımızda herkes müze kompleksini merak ettiği için geldi. Ama artık Marsilya'da yaşayanlar geçici sergilerimizi gezmek ya da kültürel aktivitelere katılmak için geliyor ... Amacımız gelmek isteyenlerin ve gelebileceklerini düşünüp de gelmeyenlerin gelip müzeyi ziyaret etmeleridir. Bu yüzden birçok kamu kurumu ile ilişki halindeyiz. Ancak müzeye gelmeyenler, yani Quartiers Nord [Kuzey Marsilya'nın banliyöleri] gibi mahalleler veya genç erişkinler bizim için öncelik” (Julien Zimboulas, 20.07.2016).

Ziyaretçi çeşitliliğini sağlamak MuCEM'in temel politikalarından biridir. Müze “tipik” (beyaz, orta sınıf ve üniversite mezunu) müze ziyaretçisi profilinin ötesine geçerek, farklı sosyo-kültürel ve ekonomik yapıdan insanlara ulaşmayı hedeflemektedir. Müze çalışanlarıyla yapılan görüşmeler sırasında, MuCEM'in sadece “klasik” anlamıyla bir müze değil, sanatsal ve kültürel diyalog ortamı oluşturmaya yönelik bir kültürel merkez olduğu ve dolayısıyla her kesimden yöre insanının kültürel bir bağ kurabildiği ve düzenli olarak ziyaret ettiği bir “kamusal alan” olarak işlev görmesi gerektiği, sıkça dile getirildi. Ancak MuCEM'in ziyaretçi profili üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında – yaş, eğitim ve sosyoekonomik durum açısından – tipik müze ziyaretçisi profilinden önemli farklılıklar içermediği görülmektedir. Denis Chevallier bu durumu şöyle açıklar:

“Bence hedef kitlesi ile sürekli iletişimde olmak bir toplum müzesinin etik yükümlülüğüdür. Aslında tek bir hedef kitlesi de değil, hedef kitleleri. Bu herkese ses vermek demek. Toplum müzeleri toplumun farklı kesimlerine hitap etmeli, herkese müzede bir yer vermeli ... Ziyaretçi çeşitliliği MuCEM'in de temel politikası. Dolayısıyla toplumun çeşitli kesimleri arasında iletişim sağlamak bizim için çok önemli. Daha geçenlerde bununla ilgili bir seminer düzenledik, nasıl – sınıf, eğitim, kültür vs. – farklı kitlelere ulaşabiliriz diye. Bu konuda daimî bir çabamız var; yoksul mahallelere gidiyoruz, onlarla MuCEM hakkında konuşuyoruz. Ne

⁴ Observatoire Permanent des Public du MuCEM, Rapport Annuel 2014 & 2015; Étude de Perception du MuCEM, 2016. Yayınlanmamış araştırma raporları, MuCEM. MuCEM Halkla İlişkiler Departmanı tarafından yazarla paylaşılmıştır.

bileyim, Müslüman'ı, Hristiyan'ı, yaşlısı, genci. Tabii amacımız bu ama klasik müze ziyaretçisi profilinin ötesine geçmek o kadar da kolay değil. Aslında dünyanın her yerinde müze ziyaretçileri aynı: genelde üniversite mezunu olan eğitilmiş, orta sınıf insanlar” (Denis Chevallier, 01.07.2016)

MuCEM’in Ziyaretçi Çeşitliliğini Arttırmaya Yönelik Politikaları

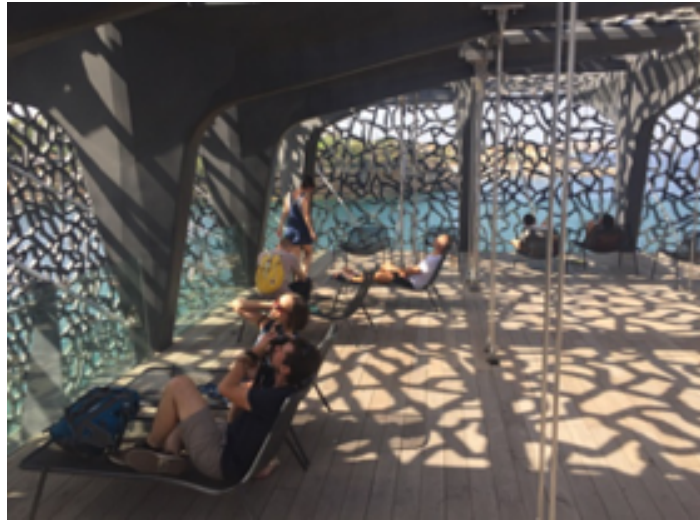
Müze çalışanlarına göre toplum müzelerinin en büyük handikapı müzenin hala bir “yüksek kültür” kurumu olarak algılanmasıdır. MuCEM bu algıyı kırmaya ve toplum müzesi kavramını kitlelere tanıtmaya yönelik çeşitli stratejiler ve programlar geliştirmektedir. MuCEM’in Halkla İlişkiler Departmanı Müdürü Cécile Dumoulin şu şekilde açıklamaktadır:

“Ziyaretçi profilimiz klasik müze ziyaretçisi profilinden biraz daha çeşitli. Ancak ekonomik gelir seviyesi düşük mahalleler, göçmenler, vb. açısından eksiklik yaşamaktayız ... Bu yıllar alabilir ama bir toplum müzesi olarak amacımız bu durumu değiştirmek ... Açılıştan önce Marsilya’da bir çalışma yaptık ve müzenin ‘yüksek kültür’ ile güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğini gördük. Birçok insan müzenin onlara göre olmadığını düşündüğünden dolayı gelmek istemiyor. Açılışımızdan bu yana, bu imajı değiştirmek, MuCEM’in onlara göre de olduğunu hissettirmelerini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulamaktayız” (Cécile Dumoulin, 09.06.2016).

Öncelikle, bir kamusal alan olarak tasarlanan müze kompleksine giriş ücretsizdir. Herkes Saint Jean Kalesi’ni ziyaret edebilir, bahçeyi kullanabilir ve açık alanlarda dolaşabilir, kahve dükkanlarına, restoranlara, kütüphaneye, çocuk ve medya merkezine bilet almadan erişebilir. J4 binasının çevresinde ya da içinde gezilebilir, denize nazır teras katında vakit geçirebilir (bkz. foto. 7 ve 8). MuCEM ayrıca birçok konser, gösteri, çocuklar ve aileler için etkinlik, konferans ve diğer akademik etkinliği ücretsiz olarak sunmaktadır. Saint Jean Kalesi’ndeki iki sergi salonu ücretsiz olarak ziyaret edilebilir. Aslında MuCEM’in 30 bin metrekaresi ücretsiz gezilebilir; yalnızca 5 bin metrekaleden daha az bir alan için bilet almak gerekmektedir. Buna J4 binası Akdeniz Galerisi’ndeki yarı-kalıcı sergi ve ikinci kattaki geçici sergilere ev sahipliği yapan iki salon dahildir. 2019 yılı itibarıyla giriş bileti 9.5 Avro, indirimli bilet 5 Avro, iki yetişkin ve beş çocuğu kapsayan aile kartı ise 14 Avrodur.

Fotoğraf 7: Ziyaretçilerin popüler mekanlarından J4 binasının terası, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 11.08.2017).

Fotoğraf 8: Ziyaretçilerin popüler mekanlarından J4 binasının terası, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 11.08.2017).

Fransa'daki diğer ulusal müzeler gibi, MuCEM de emekliler, iş arayanlar, 18 yaşın altındaki çocuklar ve fiziksel engelli ziyaretçiler için ücretsizdir. Ayrıca, her ayın ilk pazar günü yarı-kalıcı ve geçici sergilere ücretsiz giriş imkânı sunulmakta ve böylece müze önemli bir kalabalık çekmektedir (bkz. fot. 9, 10 ve 11). MuCEM müdürü Jean François Chougnnet'ye göre bedava giriş politikasının asıl amacı müzenin ziyaretçi çeşitliliğini arttırmaktır:

“Bazı müzeler çeşitliliği artırmak için biletlerden elde edilen geliri projelerde kullanmayı tercih ediyorlar. Buna katılmıyorum. Kim bilir, belki bu sayede birileri ilk kez MuCEM'i ziyaret ediyor. Ya da Marsilya'nın kuzeyinden genç bir kadın veya adam arada sırada da olsa pazar günleri ücretsiz olduğu için MuCEM'e geliyor. Ziyaretçilerimizden yüzde biri bile bu sebepten dolayı geliyorsa, bu iyi bir sonuçtur ... Ama ücretsiz gün politikasının asıl önemi verdiği mesajdır. Birçok insanda müze konusunda psikolojik bir bariyer var. İnsanlar müzeye gelmiyor çünkü 'müze benim için değil' diye düşünüyor” (Jean François Chougnnet, 03.02.2017).

MuCEM, Akdeniz Galerisi'ndeki yarı-kalıcı sergisi dışında her yıl en az dört geçici tematik sergiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu tematik sergiler, Akdeniz ve Avrupa özelinde kimlik, kültürel miras ve kültürel ortaklıklar, kolonyal dönemdeki eşitsizlikler, gündelik yaşam pratikleri ve güncel sosyo-politik ve ekolojik meseleler gibi konuları ele almaktadır. MuCEM'de yine aynı temalar etrafında sinema ve belgesel gösterimleri, seminerler, konserler ve dans gösterileri düzenlenmektedir. Müze çalışanlarına göre ziyaretçi odaklı bir anlayış benimsenen bu sergi ve kültürel etkinliklerde toplumun farklı kesimlerine hitap edebilmek temel hedeftir. Akdeniz ve Avrupa'da futbol kültürleri ve etkileşimleri temalı ilk sergisini düzenlemek üzere olan genç bir küratörün sözleriyle:

“Benim için kaç kişinin sergimi gezeceğinden çok ziyaretçilerin çeşitliliği önemli. Popüler olup olmadığı çok da umurumda değil. Amacım beyaz, zengin, orta sınıfa dışına çıkmak. Bence küratör olarak benim görevim budur” (Florent Molle, 25.01.2017)

Fotoğraf 9: Ücretsiz günde “Cezayir’de Üretilmiştir” sergisini ziyaret etmek için bekleyenler,

(Fotoğraf: Bahar Aykan, 06.02.2016).

Fotoğraf 10: Ücretsiz günde Akdeniz Galerisini ziyaret etmek için bekleyenler,

(Fotoğraf: Bahar Aykan, 04.06.2016).

Fotoğraf 11: Ücretsiz günde MuCEM'in açılmasını bekleyen ziyaretçiler, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 01.07.2017).

Julien Zimboulas'a göre bu durum Halka İlişkiler Departmanı'nın müze içerisindeki pozisyonunu da güçlendirmektedir:

“Günümüzde birçok müzenin Halkla İlişkiler Departmanı var ve ziyaretçilerine yönelik çalışmalar yapıyorlar. Ama bunlar bazen sadece yapmış olmak için yapılıyor ve çoğu zaman müzenin genel politikalarına yansımıyor ... Burada ise durum oldukça farklı. Küratörler müzenin kalbidir. Sergileri yapan kişiler onlardır. Ama MuCEM'deki sergilere sadece müzecilik kriterleri ya da bilimsel bakış açısı göz önüne alınarak karar verilmez. Biz her zaman bir serginin ya da etkinliğin hangi kitleler için düzenleneceği, kimlere hitap edeceği, ya da kimlere hitap etsin diye ne zaman yapılması gerektiği gibi soruları öncelikli tutuyoruz. Bu konuda bütün birimler departmanımıza danışır.” (Julien Zimboulas, 20.07.2016).

MuCEM'in geçici sergilerinden bazıları Marsilya ve çevresindeki göçmen nüfusa ulaşmada özellikle başarılı olmuştur. Örneğin, 2016 yılında düzenlenen Cezayir'in Fransa sömürgesi olduğu dönemde kartografi, görsel sanatlar ve fotoğrafçılığın meşrulaştırıcı rolü üzerine eleştirel bir yaklaşım sunan “Cezayir'de Üretilmiştir: Bir Bölgenin Soyağacı” isimli sergi ziyaretçilerden oldukça olumlu eleştiriler almış ve Cezayir asıllı Fransızlar ve göçmenlerden oluşan ciddi bir kalabalığı müzeye çekmiştir. Serginin ziyaretçi defterindeki sayısız “yaşasın Cezayir!” yorumu ve teşekkür mesajları bu durumu açıkça göstermektedir:

“Cezayir'de üretilmiştir: 1956'da Cezayir'de doğdum ve 1957'de ayrıldım. Ülkemin tarihini keşfetmekten mutluluk duydum.”

“Sonunda, Cezayir tarihi. Anneannem Fransa'ya ilk taşındığında bir bardak su için çalıştı. Daha çok yazmak istedim ama gözlerime yaşlar doluyor...”

“Çok teşekkürler harika bir müze, harika bir sergi. Yaklaşık 50 yıl önce Cezayir'den ayrılan annem tekrar çocukluğuna döndü.”

“Köklerimizin dayandığı ülkenin tarihini keşfetmemizi sağlayan mükemmel bir girişim.”

“Bir süredir Marsilya'da yaşıyorum ve daha önce hiç MuCEM'e gelmemiştim, ancak Cezayir'de Üretilmiştir sergisi müzeyi ziyaret etmeme neden oldu. Sergiye hayran kaldım!”

Ancak Jean-François Chougnat'nin belirttiği üzere müzeyi kamusal alan olarak kurgulamak, ücretsiz gün politikası, popüler tematik sergiler ve kültürel aktiviteler gibi ziyaretçi çeşitliliğini arttırmaya yönelik stratejiler önemli olsa da farklı kesimlere ulaşmak için yeterli değildir. Ona göre “müze duvarlarının dışına çıkmak” gerekmektedir:

“Daha yaratıcı olmamız, müze sınırlarını aşmamız gerekiyor. Kendimi şanslı hissediyorum çünkü burada çalışan herkes benimle bu konuda hemfikir. Fransa'daki diğer müzelerin, mesela Paris'tekilerin, bir kısmı 'farklı kesimlere nasıl hitap edebiliriz' diye beyin fırtınası yapmaktan pek hoşlanmıyor. Ama bizim için asıl öncelik budur. Yeni insanları çekmek için onları hedefleyen aktiviteler yapmak ve bu aktiviteleri onlarla birlikte yapmak; bunun için de onlara gitmek, yani müzenin duvarları dışına çıkmak gerekiyor” (Jean François Chougnat, 03.02.2017).

Bu amaçla MuCEM her yıl Marsilya'nın birkaç mahallesini seçerek o mahallelerde “MIX” adında bir proje organize etmektedir. Yedi ila dokuz ay süren bu projeler Marsilya'daki ilgili Sivil Toplum Kuruluşları (STK), sosyal merkezler ve sanatçıların katılımı ile düzenlenmekte ve özellikle göçmenler, azınlıklar ve düşük gelirli grupların yaşadığı mahallelere odaklanarak MuCEM'i onlara tanıtmayı amaçlamaktadır. MIX projelerinden sorumlu Manuela Jouget için bu projeler yeni ziyaretçilere ulaşmak açısından büyük önem taşımaktadır:

“Eğer biz bu projeleri yapmazsak bu mahallelerdeki insanlar hiçbir zaman MuCEM'i ziyaret etmeyecek. Çünkü çoğu hayatında hiç müzeye gitmemiş ... Müze onların hayatlarının parçası olmamış. Ama MIX projesi kapsamında MuCEM'i ziyaret ettiklerinde iyi zaman geçiriyorlar. Yeni bir nefes gibi. Bu müze insanları eğitme amacı taşımıyor. Herkes gibi onların da bir bilgi birikimi var ve bu birikim MuCEM gibi müzeler için çok değerli. Çünkü biz sanat müzesi değil, toplum müzesiyiz. Sergilerimizin temaları herkese hitap ediyor. Her kesimden insanın anlaması ve bir bağ kurması mümkün. Koleksiyonumuzu gezdirirken her zaman duyuyorum, 'bundan annemde de vardı!' ya da 'bundan bende küçükken vardı!' Çoğu zaman bir müzenin bu tarz objelere saygılı olması onları şaşırtıyor ve kendi kültürlerinin değerli olduğunu anlıyorlar” (Manuela Jouget, 01.02.2017).

Her MIX projesi geçici bir serginin parçası olarak organize edilir. Halkla İlişkiler Departmanı hangi geçici sergi kapsamında MIX projesi yapılacağına karar verir, projeyi kamuoyuna duyurur ve ilgili sanatçılar, STK'lar ve Sosyal Merkezlerle irtibata geçer. Daha sonra bu kurumlar aracılığıyla ulaşılan mahalle sakinleriyle toplantılar düzenlenerek, MuCEM, MIX projesi ve seçilen geçici sergi tanıtılır. Katılımcı odaklı bu toplantılarda geçici sergi kapsamında hangi mahalle sakinlerine yönelik, nasıl etkinlikler düzenlenebileceği konusunda katılımcılara fikir alışverişinde bulunulur ve bir yol haritası belirlenir. Her MIX projesi mahalle sakinlerinin önerilerine göre şekillendiği için farklı format ve etkinlikler içermektedir.

2014 yılında gerçekleştirilen ilk proje “MIXFOOD: Paylaşmak İçin Bir Yemekle Gel,” Marsilya'nın dört mahallesinde (Noailles, Saint André, Sainte Marthe, ve La Cayolle) yapıldı. MIXFOOD, gıda ve sağlık, ekonomi ve kültür ilişkisini irdeleyen “Yemek: Üret, Ye ve Tüket» sergisi kapsamında gerçekleştirildi. Proje dahilinde yaklaşık 300 kişiden kendi kültürlerine ait geleneksel yemek tarifleri toplandı ve daha sonra bu kişiler tariflerini hazırlamak üzere ziyafet etkinliklerine davet edildi. İlk dört etkinlik katılımcı mahallelerde, sonuncusu ise MuCEM'de yapıldı. Bu geleneksel yemekleri pişirirken neler düşündükleri ve hatırladıkları ile ilgili katılımcılarla söyleşiler yapıldı. Bazı katılımcılar da birlikte çalışarak füzyon yemekler yaptılar. Üç yüzden fazla çeşit yemeğin hazırlandığı bu etkinliklere yaklaşık bin kişi katıldı.

İkinci proje olan “PANORAMIXTES: Marsilya’nın Panoramaları İle Oyna” 2015 yılında, panoramanın geçmişi ve bir gösterim tekniği olarak çevremize bakışımızı nasıl şekillendirdiğine odaklanan “Panoramayı Seviyorum” sergisi kapsamında, gerçekleştirildi. Başlangıçta sadece Frais Vallon sakinlerini içeren MIX projesi, daha sonra altı farklı mahalleyi kapsayacak şekilde genişletildi. Çoğu Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika göçmeni yaklaşık beş bin kişinin ikamet ettiği Frais Vallon, Marsilya’nın kuzeyinde yer alan bir banliyödür ve kentin panoramik manzarasının izlenebileceği çok katlı on dört binadan oluşur. 1992 yılında fotoğrafçı Suzanne Hetzel buradan Marsilya’nın 360 derecelik bir panoramasını oluşturmuştur. Hetzel’in bu panoramasından yola çıkan “Gördüğüm Şeyi Seviyorum” isimli ilk proje gençlere yönelik olarak tasarlandı. Yaşları 18 ile 20 arasında değişen 6 Frais Vallon sakini Hetzel ile birlikte çalışarak günlük hayatlarını, sık sık ziyaret ettikleri yerleri ve evlerini fotoğrafladılar. Proje, 1992’den bu yana mahalledeki değişimi ve de iç/dış ve yakınlık/uzaklık ikiliklerini sorgulamayı amaçlıyordu. Grubun ortak çalışması olan bir panorama da “Panoramayı Seviyorum” sergisine dahil edildi.

PANORAMIXTES kapsamında gerçekleştirilen başka bir proje ise Frais Vallon ve kentin panoramik manzarasının seyredilebileceği diğer semtlerin (Espace, La Rose, Saint Just, Panier-Joliette, Saint Lazare ve Pointe Rouge) sakinlerini pencerelerinden veya kendi mahallelerinin yüksek bir mevkiinden Marsilya’nın panoramasını fotoğraflamaya davet etti. Projeye Frais Vallon’dan 210, diğer semtlerden ise 144 kişi katıldı. Çekilen fotoğraflardan oluşturulan bir seçki “Panoramayı Seviyorum” sona erene kadar projeye katılan mahallelerde ve J4’ün giriş salonunda sergilendi.

2016 yılındaki proje ise “Babil’den Sonra: Tercüme Et” geçici sergisinin parçası olarak hayata geçirildi. Akdeniz ve Avrupa’daki dil çeşitliliğine odaklanan bu sergi, kültürlerarası etkileşimde çevirinin, çevirmenin ve çok dilliliğin önemini vurgulamayı amaçlıyordu. Bu sergi kapsamında oluşturulan “BABELMIX: Gündelik Hayatın Çevirmenleri” projesi ise çeviriyi bir bilgi birikimi olarak ele alarak Marsilya’nın göçmen nüfusunun dil ve çeviri becerilerine odaklandı. Bu sefer MuCEM, Baumettes hapisanesini de kapsayan yedi farklı mahallede yaşayan yeni göçmenlere ücretsiz Fransızca dersleri veren dernekler ile çalıştı. Bu projeye katılan doksan beş kişi Fransızca profesörleriyle anadillerinden Fransızcaya çeviremeyen, “çeviride kaybolan,” kelimeleri listeledi. Otuz beş dilde toplanan bu kelimeler enstalasyon sanatçıların desteğiyle bir stüdyoda kaydedilerek “Gündelik Hayatın Çevirmenleri” isimli sesli bir enstalasyon oluşturuldu ve “Babil’den sonra: Tercüme Et” kapsamında sergilendi (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12: BABELMIX projesi kapsamında hazırlanan enstalasyon, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 19.01.2017).

Her MIX projesi sonunda MuCEM projeye katılan mahallelerin sakinlerini müzedeki sergilere rehberli ziyaretler, çocuk ve yetişkinler için konserler ve oyunlar gibi kültürel aktiviteleri de içeren özel bir tam günlük etkinlik için müzeye davet etmektedir. Bu etkinliklere her yıl ortalama 250 kişi katılmıştır. Katılımcılara ayrıca MuCEM’i aileleri ve arkadaşları ile birlikte geçici sergi süresince ücretsiz olarak ziyaret edebilmeleri için «elçi kartı» verilir (bkz. foto. 13). Manuela Jouget’ye göre, MIX projelerinin MuCEM’in ziyaretçi profilini nasıl etkilediğini bilmek zor olsa da bu projeler uzun vadede müzenin imajını ve algılanış biçimlerini değiştirmek açısından önem taşımaktadır:

“Gittikçe daha fazla STK ve kurum bu projelerin parçası olmak istiyor ... Mahallere ilk gittiğimizde çoğu zaman ya ‘hangi müze?’ ya da ‘o tarih müzesi değil miydi?’ gibi yorumlarla karşılaşılıyor. En azından bu projeler sayesinde MuCEM’i tanıtıyoruz ... Bu bir süreç ve bu şehirde bilgi kulaktan kulağa yayılıyor ... Mahalle sakinleri ve projede yer alan kurumlar arasında kurulan güçlü ilişkiler fikrimizin iyi bir fikir olduğunu gösteriyor. Her yıl daha fazla düşük gelirli ya da göçmen nüfusa ulaştığımızı biliyoruz ama bu projelerin Marsilya’nın genelinde nasıl bir değişim yarattığını anlamak zor” (Manuela Jouget, 08.08.2016).

Fotoğraf 13: MIX projesi kapsamında dağıtılan elçi kartı, (Fotoğraf: Bahar Aykan, 01.02.2017).

Sonuç

Etnografya müzesinden toplum müzesine dönüştürülmesiyle katılımcı ve kapsayıcı bir kimliğe bürünen MuCEM’de birçok kültürel faaliyet ve etkinlik ücretsiz olarak düzenlenmekte ve böylelikle her gelir seviyesinden ziyaretçiye hitap edebilmek hedeflenmektedir. Ayrıca müzenin kültürel programı oluşturulurken ziyaretçi çeşitliliği göz önünde bulundurulmakta ve MIX projeleri ile “müze duvarlarının dışına çıkarak” yeni ziyaretçilere ulaşmaya çalışılmaktadır. Bu projeler MuCEM’in herkese açık, çok kültürlü toplum müzesi kimliğini hedef kitlelerine tanıtmayı ve müzeyi “elitist” ve “dışlayıcı” bir mekân olarak düşündüğü için ona ilgi duymayan halkla diyalog kurmayı amaçlamaktadır. Müze çalışanları geliştirilen bu strateji ve programların uzun vadede MuCEM’in ziyaretçi çeşitliliğinin artmasında etkili olacağını düşünmektedir. Cécile Dumoulin’in sözleriyle:

“Aksi takdirde hiçbir zaman MuCEM’e gelmeyecek insanlara ulaşmak için müzenin dışına çıkıyoruz. Burada fikir, ‘bakın, müze onu ziyaret etmeyecek insanları kendine çekmek için bir şeyler yapıyor’ demek değildir. Bu çeşitli topluluklara ve kamuoylarına görünür olmak ile ilgilidir ve daha önemlidir çünkü MuCEM’i ziyaret etmek istemeyenlerin aslında müzenin onlara da ait bir yer olduğunu görmelerini sağlayabilir. Bir kartopu etkisi yaratmaya çalışıyoruz; farklı kitleler ile ilişkiler kurabilmek için adımlar atıyoruz ... Bu, sonuçlarını hemen görebildiğimiz bir şey

değil. Biz yeni bir müzeyiz. Ama zaman içerisinde müzeye asla ayak basmayan insanlara ulaşacağımızı ve bunun ziyaretçi profilimizi gerçekten de değiştireceğini düşünüyorum” (Cécile Dumoulin, 09.06.2016).

Günümüzde toplumun farklı kesimlerine ulaşmak, sadece toplum müzelerine ait bir kaygı değildir. 1980’lerden sonra başlayan yeni müzecilik hareketi ile ziyaretçi odaklı yaklaşımlar benimsemeye yönelik müzeler artık sadece eğitimli orta sınıfa hitap eden “yüksek kültür” kurumları olarak hizmet vermeyi amaçlamamaktadır. Birçok müze– ister bilim, sanat ister uygarlık müzesi olsun– müzecilik uygulamalarını demokratikleştirmek ve onları geniş kitlelere ulaştırmak için çeşitli politikalar geliştirmektedir (Schiele, 2011, s. 10). Etnografya müzelerinin toplum müzelerine dönüşümü de bu yeni müzecilik anlayışının post-kolonyal eleştiri ile harmanlanmış bir yansıması olarak düşünülebilir (Schiele, 2011; Boursiquot, 2014). MuCEM örneğinin gösterdiği üzere, toplumun farklı kesimleri arasında kültürel alışveriş ve diyalogun varoluşsal bir koşul haline geldiği toplum müzeleri bağlamında, ziyaretçi çeşitliliğini sağlamak temel bir kurumsal politika olarak benimsenmektedir.

Kaynakça

- Bernier, H. ve Viau-Courville, M. (2016). Curating Action: Rethinking Ethnographic Collections and the Role/Place of Performing Arts in the Museum. *Museum and Society*. 14 (2). 237-252.
- Bonnefoy F. (2013). *MuCEM: Spirit of Place*, Marseille: Scala, MuCEM.
- Boursiquot, F. (2014). *Ethnographic Museums: From Colonial Exposition to Intercultural Dialogue*. I. Chambers, A. De Angelis, C. Ianniciello, M. Orabona ve M. Quadraro (Ed.), *The Postcolonial Museum: The Arts of Memory and the Pressures of History* (63-74). London: Routledge.
- Chevallier, D. (2014). From the MNATP to the MuCEM: From a Museum of Rural France to a ‘Citizen Museum’ of Mediterranean Societies. F. Lanz ve E. Montanari (Ed.), *Advancing Museum Practices* (100-105). Turin: Umberto Allemandi & C.
- Deloche, B. (2010) *Mythologie du musee*. Paris: Le Cavalier Bleu.
- Drouguet, N. (2015). *Le Musée de Société : De l’exposition de folklore aux enjeux contemporains*. Paris: Armand Colin.
- Isnart, C. (2012). The invention of heritage in the Mediterranean. Images and uses of cultural heritage in the Mediterranean. *Mediterranean Memories*, 1-9. 01 Kasım 2018. <http://www.medmem.eu/en/folder/30/the-invention-heritage-the-mediterranean>
- Lasnier, J. (2013). A Mediterranean Dream. *Connaissance des Arts*, Special Issue: Marseille and the MuCEM, 38-48.
- Lebovics, H. (2014). The future of the nation foretold in its museums. *French Cultural Studies*. 25 (3/4). 290-298.
- Mazé, C. (2013). Du MNATP au(x) MuCEM: Les vicissitudes du muse français d’ethnologie nationale. C. Mazé, F. Poulard ve C. Ventura (Ed.), *Les musées d’ethnologie: culture, politique et changement institutionnel*. (177-204). Paris: Éditions du Comité des travaux historiques et scientifiques.
- Mazé, C., Poulard, F. ve Ventura, C. (2015). Dismantling Reorganization, and Creation, The

- Introduction to Ethnology Museums: Culture, Politics, and Institutional Change. *Museum Anthropology Review*. 9 (1-2). 34-57.
- Moore, R. (2013). Museum of the Civilisations of Europe and the Mediterranean (MuCEM) – review. *The Guardian*. 30 Ekim 2018. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2013/jun/09/museum-civilisations-europe-mediterranean-mucem-review>
- Morel, G. (2013). Popular Arts. *Connaissance des Arts*, Special Issue: Marseille and the MuCEM, 48-65.
- MuCEM. (2018a). The Friends of the MuCEM. 2 Kasım 2018. <https://www.amisdumucem.org/present-en.php>
- MuCEM. (2018b) Where do the MuCEM’s Collections come from? 3 Kasım 2018. <http://www.mucem.org/en/where-do-mucems-collections-come>
- MuCEM. (2018c). Qu’est-ce qu’un musée de société ? 2 Kasım 2018. <http://www.mucem.org/questions-answers/quest-ce-quun-musee-de-societe>
- Musées Méditerranée. 2018. MuCEM- Musée des Civilisations de l’Europe et de la Méditerranée. 30 Ekim 2018. http://www.musees-mediterranee.org/portail/musee_fiche.php?num_musee=245&menu=1&langue=1
- Parent, A. (2016). Le Nouveau Musée de l’Homme. *La Lettre de l’OCIM*, 163. 5-14.
- Schiele, B. (2011). Society Museums and Their Identities in the Era of Globalization. G. Alcalde, J. Boya, X. Roigé (Ed.), *Museums of Today: the New Museums of Society* (3-19) Barcelona: ICRPC.
- Shatanawi, M. (2009). Contemporary Art in Ethnographic Museums. H. Belting ve A. Buddensieg (Ed.) *The Global Art World: Audiences, Markets, Museums* (368-385). Ostfildern: Hahje Cantzs.
- Schlanger, N. (2018). Retour aux affaires : histoire et évolution au nouveau musée de l’Homme. *Ethnologie Française*, 4. 743-750.
- Schoubert, R. (2015) MuCEM in Marseille: a Model in Public Development? 2015, 25.05. 30 Ekim 2018. <https://culture-communication.fr/en/mucem-in-marseille-a-model-in-public-development/>